

14 січня Новий Рік за старим стилем, свято Василя

14 січня українці святкують кілька свят. Перше – свято на честь Василя Великого, архієпископа Кесарії Кападокійської, що в Малій Азії. Церковні джерела характеризують його як аскета, богослова і вченого, автора кодексу чернечого життя. Також Василя Великого вважали покровителем землеробства, і саме тому цього дня основною обрядовою дією було засівання осель збіжжям.

За церковними календарем 14-го січня також відзначають свято Обрізання Господнього. Саме тоді, згідно з церковними джерелами, за єврейським звичаєм відбувся обряд обрізання Ісуса Христа, після якого дитині й дали ім'я, провіщене ще архангелом Гавриїлом в день передання благої вісті Діві Марії, – Ісус.

І нарешті, 14 січня – також перший день Нового року за старим стилем. Переддень Нового року своєю обрядовістю нагадував переддень Різдва та в народі називався Щедрим Вечором, що пов'язано зі звичаєм готувати багатий святковий стіл, який обов'язково прикрашали скоромні страви. На Новий рік, як і на Різдво, носили “вечерю”, але Цього разу не родичам і знайомим, а лише сільській бабі-повитусі.

Характерною прикметою новорічного свята в Україні було й щедрування – давній народний звичай церемоніальних обходів хат із побажанням щастя членам сім'ї та розквіту господарства. На відміну від колядування, обряд щедрування завжди був в Україні справді народним, позацерковним та незначною мірою відчув на собі вплив християнської церкви. Звідси і його радісне, оптимістичне звучання. До кінця XIX ст. обряд щедрування, увібравши в себе національний колорит та менталітет нашого народу, став явищем народної художньої творчості й таким зберігся і до сьогодні. Далі читайте, як перший день Нового року приходив у оселі українців.

Перший посівальник на Новий рік звичайно буває і першим “показником” – приносить до хати щастя. За народнім віруванням дівчата щастя не приносять – тільки хлопці, а тому й посівати дівчатам не годиться.

На Слобожанщині першого посівальника господиня просить сісти на порозі – “щоб кури сідали та курчат висиджували”. Зерно після посівальника збирають і віддають курям – “щоб добре неслися”, а горох зберігають аж до весни. Весною, коли повилуплюються гусенята, їх “загодовують” цим горохом – “щоб великі росли”.

Колись були такі добрі господині, що сміття з хати не виносили від Святого вечора аж до Нового року – “щоб не винести з ним і своєї долі”. Ранком на Новий рік те сміття все ж таки виносили і сипали на одну купу в саду; там його підпалювали, воно горіло, і вогонь той мав чудодійну силу – ним обкурювали садові дерева, “щоб ліпше родили”. Гуцули стрибають через такий вогонь, примовляючи на врожай.

На західному Поділлі від Різдва до Нового року хату замітають на дві половини. Частину сміття, що від середини до порога, виносять зразу ж, а те, що від середини до покуття, зберігають до Нового року. А ранком на Новий рік те сміття виносять із хати, висипають на воротях і запалюють; коли ж вогонь розгориться, стрибають через нього всі: господар, господиня, діти від найстаршого до найменшого, а після дітей – кінь, корова, вівця, коза, свиня, пес, кіт – всяке створіння, яке є в обійсті – “щоб всяка нечисть на вогні залишилась і в Новий рік увійти чистими!”

На Київщині сіном, що було постелене на столі під скатеркою на Святий вечір, господар перев'язує ранком на Новий рік овочеві дерева в саду – “щоб нечисть на деревах не заводилась”.

Неродючі дерева цього дня ”страшать”: стукають сокирою по стовбуру та погрожують зрубати, якщо і далі не будуть родити. Звичайно це роблять діти – брат із сестрою. Сестра – мале дівча – вилазить на грушу чи яблуню і від імені цього дерева “проситься”, а брат – хлопчак у татових чоботах та в дідовій шапці, з сокирою в руках – грає роль господаря.

Перед тим, як сісти за стіл обідати, батько синові дає пиріг і каже: “Їж, сину, та пам'ятай: якщо тобі трапиться взимку збитися з дороги, то згадай, з чим ти їв на Новий рік пиріг – і відшукаєш дорогу”.

Залежно від вдачі, люди говорять: “Піду до церкви, щоб Господь сподобив цілий рік ходити до храму Божого!” або: “Нап'юся горілки, щоб цілий рік було за що випити!”

“На Новий рік не годиться пити по одній чарці, а все по дві, щоб старі в парі жили, а молоді собі пару знайшли!” – так промовляють за новорічним обідом, коли гостей приймають.

Перший день нового року – свято Василя. А по обіді запрягали найкращі коні в “козирки” і з піснями та вигуками їхали “на прогін”.

Що віщує перший день Нового року?

У перший день Нового року до всього уважно приглядаються, бо все має віще значення. Стоячи в церкві під час утрени, селянин придивляється, як свічі горять у паникадилі: якщо гніт палаючої свічки зігнувся гачком – буде врожай цього року; якщо ж гніт стирчить на свічці, ніби порожній колос на стеблі, – жди неврожаю.

Якщо ніч проти Нового Року тиха і ясна, буде щасливий рік не тільки для людей, а й для худоби.

Якщо сонце весело зійде, весь рік буде щасливий, а особливо добрий буде врожай садовини.

Якщо іній рясно вкриває всі дерева, буде врожай на збіжжя.

Якщо частина неба закрита на Новий рік хмарами, в тій стороні буде урожай збіжжя – звідти треба сподіватися щастя.

Сніг випаде в цей день – щасливий рік буде.

Джерело: <http://traditions.org.ua>